

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

Θεωρίες και μέθοδοι περιφερειακής ανάπτυξης και στρατηγικού προγραμματισμού

Καθηγητής Νίκος Κομνηνός

Τ. Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

1. ΣΥΝΟΨΗ

Το μάθημα αφορά στις νεότερες θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης, περιφερειακού προγραμματισμού και χωροταξίας, που συνδέουν την ανάπτυξη των περιφερειών με την οικονομία της γνώσης, την έρευνα και την καινοτομία.

Εξετάζει θεωρίες, μεθοδολογίες και πρακτικές για την ανάπτυξη και την άσκηση περιφερειακής πολιτικής μέσω στρατηγικού προγραμματισμού και μεγάλων έργων. Στόχος του μαθήματος είναι να προσδιορισθεί το περιφερειακό περιβάλλον μέσα στο οποίο ευδοκμούν ατομικές πρωτοβουλίες ανάπτυξης που βασίζονται στη γνώση.

Το μάθημα επικεντρώνεται στις περιφέρειες που βασίζουν την ανάπτυξή τους στη γνώση, οι οποίες αποτελούν πρότυπο περιφερειακής πολιτικής στην Ευρώπη και ευρύτερα. Κεντρικό θέμα είναι επίσης οι Ευρωπαϊκές περιφέρειες έντασης γνώσεων και οι προοπτικές ανάπτυξης και οι μεθοδολογίες στρατηγικού προγραμματισμού με ορίζοντα το 2020: αντιπροσωπευτικές περιφέρειες έντασης-γνώσεων και τεχνολογίας στην ΕΕ, καθώς και τα χαρακτηριστικά ενός νέου ευρωπαϊκού μοντέλου περιφερειακής ανάπτυξης που βασίζεται στη γνώση και την τεχνολογική καινοτομία.

Η χωρική ενότητα αναφοράς περιλαμβάνει μητροπόλεις, μικρές και μεγάλες περιφέρειες στην ΕΕ, παγκόσμιες πόλεις, πόλεις-κράτη.

2. ΚΥΡΙΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εισαγωγή. Περιφερειακή ανάπτυξη, προγραμματισμός, χωροταξία

1. Τι είναι περιφέρεια/ες: διοικητικές-λειτουργικές-προγραμματικές, περιγραφή, δείκτες, μοντέλα. Η περιφέρεια ως γεωγραφικό όριο μεταβλητών.
2. Βασικές έννοιες: (1) Περιφερειακή ανάπτυξη, (2) στρατηγικός προγραμματισμός, (3) προγραμματισμός καινοτομίας, (4) χωροταξία, χρήσεις γης και υποδομές
3. Πώς αλλάζουν οι περιφέρειες της Ευρώπης σήμερα: Τυπολογία ευρωπαϊκών περιφερειών.
4. Γενικά μοντέλα περιφερειακής ανάπτυξης. Ενδογενής / εξωγενής ανάπτυξη. Ανάπτυξη εκ των κάτω - αναδυόμενη ανάπτυξη. Ανάπτυξη εκ των άνω - κρατική διεύθυνση.

1. Το ευρωπαϊκό πλαίσιο ανάπτυξης πόλεων και περιφερειών

1. Νέες κατευθύνσεις Ευρωπαϊκής ανάπτυξης 2010-2020
2. Η στρατηγική Ευρώπη 2020.
3. Η νέα περιφερειακή πολιτική της έξυπνης εξειδίκευσης 2014-2020

Βιβλιογραφία:

- ΕΕ (2011) “Ευρώπη 2020: Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη” COM(2010) 2020 τελικό
- ΕΕ (2011) “Ένωση καινοτομίας, Εμβληματική πρωτοβουλία στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020, SEC(2010) 1161
- Dominique Foray, Paul A. David and Bronwyn Hall (2009) “Smart Specialisation – The Concept”, Knowledge Economists Policy Brief n° 9
- Κομνηνός, Ν. και Σεφερτζή Ε. (2013) Έξυπνη Εξειδίκευση στην Ελλάδα: Στρατηγικές για έρευνα και καινοτομία στην περίοδο 2014-2020.
- ΕΕ (2013) Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας 2014-2020.

2. Μαθησιακές περιφέρειες: Ανάπτυξη πόλεων και περιφερειών στην οικονομία της γνώσης

1. Σημαντικότερες θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης μετά το 1980.
2. Θεωρία της ρύθμισης, φορντισμός - μεταφορντισμός, μακρά κύματα ανάπτυξης
3. Θεωρία νέας ανάπτυξης: Οικονομία της γνώσης και αυξανόμενες αποδόσεις
4. Μαθησιακές περιφέρειες
5. Περιφέρειες αριστείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Βιβλιογραφία:

- Cortright, J. (2001) “New growth theory, technology and learning”, *Reviews of Economic Development Literature and Practice*, No 4, US Economic Development Administration.
- Morgan, K. (2007) “The Learning Region: Institutions, Innovation and Regional Renewal”, *Regional Studies*, Vo. 41: 1, pp.147 —159.
- Κομνηνός Ν. (2004) ‘Περιφέρειες αριστείας στην Ευρώπη: Το νέο πρότυπο περιφερειακής ιεραρχίας και ανάπτυξης’, στο Καυκαλάς Γ. (επιμ.) *Ζητήματα Χωρικής Ανάπτυξης*, Αθήνα, εκδόσεις Κριτική, σσ. 73-106.

3. Τοπικά και περιφερειακά συστήματα γνώσεων και καινοτομίας

1. Clusters, τεχνολογικές συνοικίες, πόλοι καινοτομίας
2. Περιφερειακά συστήματα καινοτομίας
3. Ανοικτά συστήματα - δημοκρατικοποίηση της καινοτομίας

Βιβλιογραφία:

- Hart, D.A. (2000) “Innovation clusters: Key concepts”, Department of Land Management and Development, and School of Planning Studies, The University of Reading, United Kingdom.
- Κομνηνός Ν. (2000) “Η καινοτομία είναι νησί”, στο Ανδρικοπούλου και Καυκαλάς Γ. (2000), *Ο Νέος Ευρωπαϊκός Χώρος*, Αθήνα, Θεμέλιο.
- Cooke, P. (2001) “Regional systems of innovation” *Industrial and Corporate Change*, Vol. 4. No 4.

4. Στρατηγικός προγραμματισμός: Βασικές έννοιες και μέθοδοι

1. Τι είναι στρατηγικός προγραμματισμός: Βασικές μεθοδολογίες: Scoreboards, foresight, SWOT, σχέδια δράσης
2. Μεθοδολογίες SWOT

3. Ανάλυση τάσεων και συγγραφή σεναρίων
4. Foresight και μέθοδοι Delphi
5. Balanced scorecard
6. Benchmarking – απλοί και σύνθετοι δείκτες

Βιβλιογραφία:

- The Enterprise Foundation (1999) “Effective Strategic Planning”
- JRC (2011) “Swot Analysis”
- JRC (2011) “Scenario Building”
- JRC (2011) “Delphi Method”
- Balance scorecard. Performance management methodology

5. Στρατηγικός προγραμματισμός σε περιφέρειες και μητροπόλεις: Παραδείγματα και πρότυπες λύσεις

1. Προγράμματα αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης στην ΕΕ
2. Παραδείγματα στρατηγικού προγραμματισμού για την ανάπτυξη μητροπόλεων και περιφερειών απ’ όλο τον κόσμο.

Βιβλιογραφία:

- Carmona, M., Burgess, R., and Bedenhorst, M.S. Planing thorough projects. Moving from master planning to strategic planning - 30 cities.
- City of Stockholm (2009). Vision 2030. A World Class Stockholm.
- Helsinki Region (2010) Greater Helsinki Vision 2050
- Helsinki Regional Innovation Strategy
- Uusimaa Regional Council (2004) UTU 35: Uusimaa 2035 Scenario Project, Uusimaa Regional Council and Edita Publishing Oy
- Κομνηνός, Ν. Καινοτόμος Περιφέρεια
- Χωροταξικό Σχέδιο Κ. Μακεδονίας
- ΕΣΠΑ Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013

3. ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Τεχνολογίες ανάπτυξης καινοτομίας σε περιφέρειες και συμπλέγματα παραγωγής

Κωδικός Βιβλίου στον Εύδοξο: 32071

Έκδοση: 1η έκδ./2001

Συγγραφείς: Κομνηνός Νίκος, Κυργιαφίνη Λίνα, Σεφερτζή Έλενα

ISBN: 978-960-01-0903-6

Τύπος: Σύγγραμμα

Διαθέτης (Εκδότης): Γ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ - Κ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ Ο.Ε

Η καινοτόμος περιφέρεια

Κωδικός Βιβλίου στον Εύδοξο: 32234

Έκδοση: 1η έκδ./1998

Συγγραφείς: Κομνηνός Νίκος

ISBN: 978-960-01-0743-2

Τύπος: Σύγγραμμα

Διαθέτης (Εκδότης): Γ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ - Κ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ Ο.Ε

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση περιλαμβάνει δύο συνιστώσες:

- (1) Γραπτές εξετάσεις πάνω στη θεματολογία των 6 ενοτήτων του μαθήματος, βάσει της βιβλιογραφίας και των σημειώσεων: 70% του βαθμού
- (2) Παρουσία στο μάθημα ή εναλλακτικά εκπόνηση εργασίας βιβλιογραφικού χαρακτήρα (4000-5000 λέξεις) πάνω στη βιβλιογραφία του μαθήματος: 30% του βαθμού. Οι εργασίες είναι ατομικές.